

StruX, Leerlijn Ik en de maatschappij Methodeanalyse op inhoudelijke en didactische aspecten van burgerschapsvorming

DEEL I. ALGEMENE GEGEVENS

Titel StruX, Leerlijn Ik en de maatschappij
Auteurs M. Lens, H. Molenaar, T. Mulder, E. van Poppelen, R. Schinkel, A. Schut
Uitgever Edu'Actief bv.
Jaar van uitgave 2015-2016
Korte omschrijving StruX is een methode voor het transitieonderwijs, bedoeld voor leerlingen in het praktijkonderwijs, het vso en de entreepopleiding, die wil opleiden naar een zelfstandige plaats in de maatschappij, naar arbeid en, indien mogelijk, naar een mbo-niveau 2 opleiding. De methode bestaat uit verschillende leerlijnen die samen een complete methode vormen. De leerlijn <i>Ik en de maatschappij</i> bestaat uit 18 thematische leer-/werkboeken van elk 24 lessen, die zich richten op persoonlijke en maatschappelijke redzaamheid. Daarnaast kan de docent beschikken over een handleiding (pdf) en een overzicht met de behandelde leerdoelen. Op www.strux.nl staan samenvattende Prezi, extra praktijkopdrachten en integratieve opdrachten. De methode is zowel op papier als volledig digitaal verkrijgbaar. De digitale leer-/werkboeken worden weergegeven in de app Edu'Bieb www.edubieb.nl . Inloggen kan met een Edu'Actief- of Entree-account.
Geanalyseerde onderdelen De leer-/werkboeken: 1. Democratie 2. Ik en wij 3. Meedoen en meepraten 4. Online 5. Regels en wetten 6. Samen maar verschillend 7. Vrije tijd 8. Lichaam en geest
Uitgangspunten en doelstellingen van de methode Binnen StruX wordt gewerkt aan de 17 competenties die zijn opgesteld op basis van de kerndoelen vso, het curriculum praktijkonderwijs en het Kwalificatiedossier Entree. Het ordeningsprincipe van de leerstof is thematisch en de leer-/werkboeken hebben een vaste opbouw.
Korte beschrijving van visie op burgerschapsvorming (zoals mogelijk aangegeven in de methode/het materiaal) De hoofddoelstelling van de leerlijn <i>Ik en de maatschappij</i> is persoonlijke en maatschappelijke redzaamheid op de drie levensgebieden wonen (o.a. gezondheid), vrijetijdsbesteding (o.a. reizen, online) en burgerschap (o.a. geldzaken, democratie).

DEEL II: INHOUDELIJKE ASPECTEN

Democratie

Werking en belang van de democratie
Er is veel aandacht voor dit onderdeel. In het leer-/werkboek Democratie wordt uitgebreid ingegaan op de <i>parlementaire democratie</i> en het <i>landsbestuur</i> (uitgelegd in een schema). Er is bijvoorbeeld een hoofdstuk gewijd aan verkiezingen en politieke partijen, waarbij de stemwijzer moet worden ingevuld. Daarnaast moeten leerlingen nadenken over het stemmen op een partij of persoon, moet een verkiezingsprogramma worden geschreven en campagne gevoerd. Ook

het *provinciaal-* en het *gemeentelijk bestuur* komen aan de orde. Er is aandacht voor welke zaken de provincie regelt en er is een apart hoofdstuk 'Mijn gemeente'.

Bij het thema *Internationale samenwerking, Europese Unie* wordt met name aandacht besteed aan de EU-lidstaten, het Europees Parlement, de Europese Commissie en de Verenigde Naties. Het Europees Verdrag voor de Rechten van de mens wordt niet genoemd.

Democratische basiswaarden

De thema's *basiswaarden, gelijkwaardigheid, recht op zelfbeschikking, verdraagzaamheid en vrijheid van meningsuiting* komen in voldoende mate aan de orde. Artikel 1 van de Grondwet wordt niet alleen genoemd, maar er wordt ook over gepraat. Er wordt ingegaan op gedeelde waarden, ook binnen de EU, en de gevaren van discriminatie en vooroordelen worden behandeld. Leerlingen worden aangezet om na te denken over vrijheid en gelijkheid.

Bij *vrijheid van meningsuiting* gaat het vooral om de vrijheid die mensen hebben om te zeggen wat ze vinden, er wordt niet ingegaan op persvrijheid.

Rechten en plichten

In het leer-/werkboek *Regels en wetten* wordt uitgebreid aandacht besteed aan de thema's *wetten en verklaringen en mensen- en kinderrechten*. Europese en Nederlandse wetten worden behandeld, maar ook het (jeugd)strafrecht, het privaatrecht, de politie, het OM en regels in het dagelijks leven. Daarnaast wordt ingegaan op consequenties van het niet naleven van regels/ wetten en op de sancties die daarop staan. Ook Bureau Halt komt aan de orde. De gevaren en gevolgen van kinderarbeid worden uitgelegd, en leerlingen ontwerpen een label voor kinderarbeid vrije kleding.

Participatie

Verantwoordelijkheid

Bij het thema *solidariteit* is er aandacht voor de inzet voor het algemeen belang en voor het eigen versus het algemeen belang. Er is een apart hoofdstuk getiteld: iets doen voor anderen. Ook goede doelen organisaties en publieke acties worden behandeld in bijvoorbeeld hoofdstuk 4 van het leer-/werkboek *Vrije tijd*, waar leerlingen zelf een actie voor een goed doel moeten organiseren.

Sociale veiligheid

Sociale veiligheid komt in meerdere leer-/werkboeken aan de orde. Zo gaat het over digitaal pesten en sexting, en het buitensluiten van personen of groepen die anders zijn. Nee zeggen en grenzen stellen worden ook behandeld, en er wordt uitgebreid ingegaan op het vragen van hulp als het geestelijk of lichamelijk niet goed met je gaat (huisarts, crisisdienst etc.).

Het verschil tussen plagen en pesten en het op vreedzame wijze oplossen van conflicten komen niet voor.

Participatie

Het thema *Participatie in de maatschappij* krijgt ruimschoots aandacht. Met name inspraak in de klas, democratie in de school, en meepraten op stage en werk komen aan de orde. Daarbij passeren het houden van klasse vergaderingen, besluitvorming, het opstellen van regels, leerlingenraad, werkbespreking, vakbonden en cao de revue. In het leer-/werkboek *Meedoen en meepraten* is ook een hoofdstuk gewijd aan *Inspraak thuis*. Er wordt ingegaan op hoe je inspraak krijgt en waarover je mag meepraten en/of meebeslissen. *Meedoen en meepraten in de politiek*, bijvoorbeeld bij een gemeente, wordt ook behandeld. Dat er grenzen zijn aan meebeslissen is ook onderwerp in de leer-/werkboeken.

Identiteit

Wie ben ik?

Bij dit onderdeel komen de thema's *zelfbeeld, identiteitskenmerken en formele identiteit* in ruime mate aan de orde. Bij *zelfbeeld* gaat het om hoe een leerling zichzelf ziet, wat hij kan, voelt en wat hij leuk vindt. Ook zijn levensloop krijgt aandacht en de mensen met wie hij/zij leeft. In het leer-/werkboek *Online* gaat het over het gebruik van sociale media.

Leerlingen leren een profiel opstellen, foto's en info te delen, hun mening te geven, informatie te zoeken, veilig te kopen op Internet en te gamen, inclusief de risico's. Bij het thema *identiteitskenmerken* is er vooral aandacht voor de culturele-, religieuze-, regionale-, nationale- en internationale achtergrond. Bij het thema *formele identiteit* komen niet alleen nationaliteit, paspoort, identiteitskaart en DNA aan de orde, maar er wordt ook ingegaan op waar men vandaan komt, inclusief stamboom en genealogie. De term Statushouder wordt niet genoemd.

Geestelijke stromingen

Bij het thema *geloof & spiritualiteit* is er aandacht voor symboliek en rituelen, wel of niet geloven en de vrijheid van godsdienst. Daarnaast komen de diverse gebedshuizen en heilige boeken aan de orde. De vijf wereldreligies (Christendom, Islam, Jodendom, Boeddhisme en Hindoeïsme) worden kort getypeerd en er wordt ook ingegaan op overeenkomsten tussen deze wereldreligies. Het humanisme komt aan de orde in het leer-/werkboek Samen maar verschillend.

Multiculturele samenleving

Bij de thema's *diversiteit* en *etnische groepen in de samenleving* wordt ingegaan op allerlei vormen van diversiteit (o.a. religie, feesten, eten, rituelen bij geboorte kind). Daarnaast is er aandacht voor wat migratie inhoudt en wat polarisatie, integratie en culturele identiteit zijn. Hierbij wordt een historisch perspectief geschetst. Er is ook aandacht voor de inburgeringstest en leerlingen wordt gevraagd deze te doen.

Respect voor diversiteit

Bij dit onderdeel komen de thema's *respectvolle omgang op basis van non-discriminatie en gelijkwaardigheid* en *ik en ander* aan de orde. Leerlingen leren om te gaan met mensen die een andere achtergrond hebben en zich te verplaatsen in de ander. Ook het thema *tolerantie* wordt behandeld. Daarbij wordt ingegaan op respect voor anderen, op vooroordelen over Nederlanders bijvoorbeeld, op het feit dat uitsluiting begint met gedachten in je hoofd en dat vooroordelen vaak leiden tot discriminatie.

Bij het thema's *seksuele diversiteit* komen verschillende gezinssituaties en relaties aan de orde. Seksuele diversiteit en LHTB worden niet behandeld.

DEEL III: DIDACTISCHE ASPECTEN

Naast kennis komen ook vaardigheden, attitudevorming en reflectie aan de orde. De verdeling is evenredig. Na elke taak moet er worden gereflecteerd op hoe de uitvoering is verlopen. Ook moet er aan het eind van elk leer-/werkboek worden gereflecteerd op de kwaliteiten die belangrijk zijn voor leren, stage en werk.

Er zijn een groot aantal activiteiten die uitnodigen tot **kritische meningsvorming**. Zo zijn er veel opdrachten tot het verzamelen en beoordelen van informatie. Daarnaast worden leerlingen regelmatig om hun mening gevraagd. Ook discussiëren naar aanleiding van een stelling komt voor, waarbij er moet worden geargumenteed en een eigen standpunt moet worden verdedigd. Bijvoorbeeld wanneer er moet worden gediscussieerd over de voor- en nadelen van netwerksites als Facebook, Twitter etc. Debatteren als werkvorm komt ook voor. Zo moeten leerlingen een debat organiseren over het wel of niet hebben van stemplicht. Bij dialoog als werkvorm wordt ingegaan op het luisteren naar anderen en het respectvol omgaan met verschillen van mening. Het lezen en volgen van media komt niet veel voor.

Leerlingen worden regelmatig uitgenodigd tot **respectvolle communicatie**. Ze delen eigen gevoelens en ervaringen en moeten zich kunnen verplaatsen in de ander, bijvoorbeeld immigranten. Social media met hun voor- en nadelen komen uitgebreid aan de orde. Leerlingen worden bijvoorbeeld gevraagd na te denken over de impact op personen die geschreven teksten op social media kunnen hebben. Ook het uitvoeren van een rollenspel (het naspelen van een aangifte op een politiebureau) komt aan de orde.

Er zijn veel activiteiten waarbij leerlingen in groepjes moeten **samenwerken**. Daarnaast leren leerlingen verschillen en overeenkomsten tussen mensen zien en waarderen. Zo maken ze bijvoorbeeld een poster van de diversiteit aan feesten die de bij hun op school zittende leerlingen vieren. Ook het zorg dragen voor een positief gespreksklimaat en

werkrelatie en het reflecteren op eigen gedrag en dat van de ander worden behandeld. Leerlingen worden zich bijvoorbeeld bewust van hun lichaamstaal.

Het **verkennen van de eigen identiteit** komt regelmatig in activiteiten aan de orde. Bijvoorbeeld door persoonlijk verhalen (Ik ben ...) of verhalen van personen in de omgeving van leerlingen. Ook wordt regelmatig een historisch beeld geschetst van de geschiedenis van Nederland. Leerlingen zoeken bijvoorbeeld op Internet naar kenmerken van de Nederlandse cultuur en omschrijven die kort.

Activiteiten waarbij **kritische reflectie** van leerlingen gevraagd wordt gaan in op de rol van mensen- en kinderrechten en op vormen van discriminatie in het dagelijks leven. Daarnaast komen ook reflectie op eigen gedrag en reflectie op wat waar is, wat goed en nastrevenswaardig is aan de orde. Bij dat laatste wordt ook het verschil tussen feiten en meningen uitgebreid behandeld.

Ten aanzien van **belangenbehartiging** krijgen vooral het medestanders werven en het verwoorden van het standpunt van een groep de aandacht. Zo moeten leerlingen bijvoorbeeld het publiek in een debat overtuigen van hun onmisbaarheid tijdens een ballonvaart, en een persconferentie organiseren. Ook de aspecten opkomen voor anderen en onderhandelen komen aan de orde, in de politiek bijvoorbeeld.

Bij het **hanteren van conflicten** zijn de activiteiten vooral gericht op het bespreekbaar maken van problemen in de klas/thuis ("democratie in het klein"), het aandragen van oplossingen en het bijdragen aan een goed gespreksklimaat. Leerlingen bedenken bijvoorbeeld in groepjes nieuwe schoolregels en proberen medestanders te werven. Conflictbemiddeling op schoolniveau komt niet voor.

Bij **besluitvorming** gaat het vooral om het maken van afspraken in de klas of op school. Er wordt veel in groepen gewerkt, waarbij taken moeten worden verdeeld en afspraken moeten worden gemaakt. Ook wordt er ingegaan op wie de regels op school bepaalt en wie mag meepraten. Besluitvorming over het inrichten van de leertaak komt niet echt aan de orde.

Ten aanzien van **verbetering van de leefbaarheid** is er aandacht voor het verbeteren van de leefbaarheid binnen de klas en de school. Er wordt veel samengewerkt met waardering voor ieders inbreng. In het leer-/werkboek Vrije tijd is een hoofdstuk gewijd aan het organiseren van activiteiten (feestjes, uitstapjes etc.). Ook de verbetering van de leefbaarheid in de omgeving van de school en van de samenleving komen aan de orde. Leerlingen organiseren bijvoorbeeld een 'multiculti' maaltijd en leren een actie voor een goed doel te organiseren, geld in te zamelen en vrijwilligerswerk te doen.

De **buitenwereld** wordt ook bij de activiteiten betrokken. Zo wordt de suggestie gedaan om onderzoek te doen naar de verkeersdruk bij de school, een actieplan op te stellen en een protestbrief te schrijven aan de gemeente. Daarnaast worden leerlingen gestimuleerd gastsprekers uit te nodigen om te praten over discriminatie. Ook kunnen leerlingen een rechtbank, politiebureau of een gebedshuis bezoeken. Maar een bezoek aan een monument/herdenkingsplaats komt niet voor.